

Η ανασυγκρότηση της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης μεταπολεμικά. Συγκρίσεις με την Ευρώπη

Ενότητα 1^η : Εισαγωγή στα μεταπολεμικά χρόνια στην Ευρώπη

Μαρία Καβάλα,
Ιστορικός, μεταδιδακτορική διδάσκουσα
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Η ανασυγκρότηση της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης μεταπολεμικά. Συγκρίσεις με την Ευρώπη.

Εισαγωγή στα μεταπολεμικά χρόνια στην Ευρώπη.

Οι απώλειες και ο ψυχρός πόλεμος.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Περιεχόμενο μαθήματος
2. Οι ευρωπαϊκές κοινωνίες στη δίνη της επανάστασης και της αντεπανάστασης, 1917-1939
3. Οι ευρωπαϊκές κοινωνίες και οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-1945

Σκοποί ενότητας

- Να γίνει μία πρώτη γνωριμία με το αντικείμενο του μαθήματος και με το ιστορικό πλαίσιο της προηγούμενης περιόδου, για να διαφανούν οι ιστορικές συνέχειες και να είναι εφικτή η ερμηνεία των γεγονότων.

Περιεχόμενο μαθήματος (1/7)

Αντικείμενο του μαθήματος είναι να διερευνήσουμε τους τρόπους με τους οποίους ανασυγκροτήθηκε θεσμικά, οικονομικά, κοινωνικά κυρίως κατά την πρώτη δεκαετία (1945 – 1955) μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τη Γερμανική Κατοχή, η άλλοτε πολυπληθής και ακμάζουσα εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης και τι δείχνει αυτό για την πόλη της Θεσσαλονίκης και την κοινωνία της, τι δείχνει ευρύτερα για την ελληνική κοινωνία.

Με επίκεντρο την ελληνική περίπτωση θα γίνονται συγκρίσεις με την Ευρώπη και την ανασυγκρότηση των εβραϊκών κοινοτήτων εκεί.

Περιεχόμενο μαθήματος (2/7)

- Ενώ σήμερα έχουν γίνει σημαντικές μελέτες τόσο στη διεθνή όσο και στην ελληνική ιστοριογραφία για τη γενοκτονία των Εβραίων και τις απώλειες, ελάχιστα έχουν γίνει γνωστά, ιδιαίτερα για την τύχη των επιζώντων που επέστρεψαν στην Ελλάδα.
- Η συζήτηση διεθνώς είχε ξεκινήσει τη δεκαετία του 1980 και μετά το 1990 την πολιτική αλλαγή στην Αν. Ευρώπη και την πρώην Σοβιετική Ένωση, επανήλθε με νέα δεδομένα και ερωτήματα.

Περιεχόμενο μαθήματος (3/7)

- Η γενοκτονία των Εβραίων και η μετέπειτα πορεία της ανασυγκρότησης εκείνων που επέζησαν εντάσσεται πια στο ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο των χιλιάδων προσφύγων που δημιούργησε ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και των αντίστοιχων προβλημάτων στις επιμέρους κοινωνίες. Μετατρέπεται έτσι σε τμήμα της ευρωπαϊκής ιστορίας και όχι μόνο της εβραϊκής.
- Στην ελληνική ιστοριογραφία η σχετική έρευνα και συζήτηση για τους διασωθέντες και την αποκατάσταση ξεκίνησε πολύ πρόσφατα. (Ρένα Μόλχο, Ρίκα Μπενβενίστε, Καρίνα Λάμψα-Ιακώβ Σιμπή).

Περιεχόμενο μαθήματος (4/7)

«Αν θέλουμε να συλλάβουμε τις επιπτώσεις της γενοκτονίας πρέπει να διερωτηθούμε για τις συνθήκες της επιστροφής των επιζώντων, για τα μεταπολεμικά χρόνια, καθώς και για τα χρόνια του εμφυλίου πολέμου, για την ανασυγκρότηση της Ελλάδας και των κοινοτήτων, για την οικονομική κατάσταση, για την μεταπολεμική μετανάστευση των επιζώντων στο Ισραήλ ή αλλού» (Μπενβενίστε, 2014, σ.18).

Περιεχόμενο μαθήματος (5/7)

Η σημασία της έγκειται στο ότι με τον τρόπο αυτό τόσο η γενοκτονία των Εβραίων όσο και η αποκατάσταση των ελάχιστων διασωθέντων εντάσσεται στην ελληνική ιστοριογραφία, παύει να αποτελεί μια από τις μέχρι τώρα «σιωπές» της και συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας πληρέστερης εικόνας για την εποχή.

Κατά αυτόν τον τρόπο εμπλουτίζεται η ιστορική έρευνα και ο προβληματισμός των ανθρωπιστικών επιστημών και γίνεται η συλλογική μνήμη πλουσιότερη και πιο ανοιχτή.

Περιεχόμενο μαθήματος (6/7)

Επιπλέον είναι ένα μάθημα ιστορίας που μπορεί να συμβάλει στην κατανόηση των πολιτικών φαινομένων: τους πολιτικούς θεσμούς, τις πολιτικές διαδικασίες και τους ανταγωνισμούς, όπως αναπτύσσονται σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο για την εποχή που εξετάζουμε και να ερμηνεύσει ως ένα βαθμό το σήμερα.

Συμβάλλει στην κριτική ικανότητα απαραίτητη για κάθε πολιτικό επιστήμονα ώστε να περιγράψει και να ερμηνεύει ταυτότητες, σχέσεις, ιδεολογίες και πολιτικές, και να υποστηρίζει διαδικασίες λήψης αποφάσεων στη δημοκρατική δημόσια σφαίρα, με κοινωνική, δημοκρατική και ηθική υπευθυνότητα.

Περιεχόμενο μαθήματος (7/7)

Θεματικές ενότητες μαθήματος:

- Δημογραφία και κοινωνική δομή των επιζώντων. Θεσσαλονίκη, Ελλάδα, Ευρώπη.
- Επανάρξη των θεσμών, επανένταξη στη μεταπολεμική κοινωνία. Ζητήματα των περιουσιών.
- Ίδρυση του κράτους του Ισραήλ και συσχετισμοί με τοπικές κοινότητες.
- Μεταναστευτική πολιτική προς Παλαιστίνη.
- Επιλογές εβραϊκής ταυτότητας.
- Εβραϊκές εμπειρίες μετά το Ολοκαύτωμα.
- Μετανάστευση προς Η.Π.Α.

1. Ευρ. κοινωνίες στη δίνη της επανάστασης & αντεπανάστασης, 1917-39

- Η Οκτωβριανή επανάσταση συνέδεσε το φιλειρηνισμό και την εναντίωση στο συνεχιζόμενο πόλεμο με το αίτημα της κοινωνικής επανάστασης: οι λογοκριτές της αλληλογραφίας του αυστρουγγρικού στρατού, στο διάστημα μεταξύ Νοεμβρίου 1917 και Μαρτίου 1918, διαπίστωναν πως, για ένα σεβαστό τμήμα των στρατιωτών της αυτοκρατορίας, η πολυπόθητη ειρήνη μαζί με το σοσιαλισμό θα έρχονταν από τη νέα Ρωσία.

2. Ευρ. κοινωνίες στη δίνη της επανάστασης&αντεπανάστασης, 1917-39

- Από τον Ιανουάριο του 1918 πολιτικές απεργίες και αντιπολεμικές διαδηλώσεις συγκλόνισαν τις χώρες της κεντρικής Ευρώπης. Η διαφαινόμενη ήττα των Κεντρικών Δυνάμεων προκάλεσε την εξέγερση των στρατευμένων: οι ναύτες του στόλου της Αυστροουγγαρίας στην Αδριατική, οι Βούλγαροι στρατιώτες, οι Γερμανοί ναύτες και στρατιώτες στο ναύσταθμο του Κιέλου, το Νοέμβριο του ίδιου έτους, οδήγησαν στη συντριβή των μοναρχικών καθεστώτων και στην ανακήρυξη αβασίλευτων πολιτευμάτων.

3. Ευρ. κοινωνίες στη δίνη της επανάστασης & αντεπανάστασης, 1917-39

- Η ηττημένη του πολέμου Γερμανία, παρασύρθηκε γρήγορα στη δίνη μιας μπολσεβίκικης επανάστασης, με την εδραίωση του σοβιέτ των ναυτών και των εργατών στο Βερολίνο και το διορισμό ριζοσπαστικής, σοσιαλιστικής κυβέρνησης.
- Η γερμανική επανάσταση του 1918-1919, και το αντίστοιχο εγχείρημα της Ουγγρικής Σοβιετικής Δημοκρατίας υπό τον Bela Kun, το 1919, υπήρξαν σύντομα διαστήματα σοσιαλιστικής διακυβέρνησης, πριν από την αποκατάσταση της αναγεννημένης παλαιάς τάξης, με την εγκαθίδρυση της δημοκρατίας στη Γερμανία, ή με την επιστροφή στον αυταρχισμό στην Ουγγαρία του ναυάρχου Horthy.

4. Ευρ. κοινωνίες στη δίνη της επανάστασης & αντεπανάστασης, 1917-39

Το αίτημα της αντεπανάστασης

Ένα σύνολο από νοσταλγούς της «παλαιάς Ευρώπης», εθνικιστές και φανατικούς αντικομμουνιστές, εξαπέλυσαν την επίθεση τους στους φιλελεύθερους θεσμούς -που κατά τη γνώμη τους έτρεφαν την αναρχία- και προώθησαν έναν αυταρχισμό και έναν οικονομικό εθνικισμό, οι οποίοι στηρίχτηκαν στη συστηματική καταστολή και στη ρητορική εναντίωση στον «ιμπεριαλισμό του διεθνούς κεφαλαίου».

5. Ευρ. κοινωνίες στη δίνη της επανάστασης&αντεπανάστασης, 1917-39

- Συνοπτικά θα λέγαμε ότι οι μικρομεσαίοι στράφηκαν στην άκρα δεξιά, σε χώρες με επισφαλή λειτουργία των αστικών δημοκρατικών θεσμών, ή με κυρίαρχες πολιτικο-κοινωνικά δυνάμεις, εχθρικά διακείμενες προς το φιλελευθερισμό.
- Αντίθετα, στις μεγάλες κοινοβουλευτικές δημοκρατίες της Δύσης, όπως στη Βρετανία, στις ΗΠΑ και στη Γαλλία, δε σημειώθηκε μαζική ανάπτυξη φασιστικών κινημάτων.
- Εξαίρεση στο παραπάνω αποτέλεσε η φασιστική γαλλική υπερ-καθολική *action française*.

6. Ευρ. κοινωνίες στη δίνη της επανάστασης & αντεπανάστασης, 1917-39

- Τα φασιστικά και εθνικοσοσιαλιστικά κόμματα στρατολογούσαν κόσμο και από τα εργατικά στρώματα ή και από τον αγροτικό κόσμο, όπως φάνηκε στην προαναφερόμενη περίπτωση του ουγγρικού Σιδηρού Σταυρού.
- Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφέρουμε ότι ιδιαίτερα από τη στιγμή που τα φασιστικά κόμματα νομιμοποιήθηκαν στην εξουσία (Γερμανία, Ιταλία, Αυστρία), η προσχώρηση τέως σοσιαλιστών ή και κομμουνιστών εργατών στις γραμμές τους υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική. Αυτό το φαινόμενο, βέβαια, είναι απαραίτητο να το δούμε στην εποχή του για να το κατανοήσουμε.

1. Ευρ. κοινωνίες & οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Η μάχη της Αγγλίας έδειξε πως η Ευρώπη είχε μπει σε ένα μακροχρόνιο πόλεμο.
- Ταυτόχρονα, τα πρώτα δείγματα της γερμανικής πολιτικής στις κατεχόμενες χώρες (Βέλγιο, Ολλανδία και Γαλλία) κατέδειξαν ότι ο γερμανικός κεντρικός σχεδιασμός για την Ευρώπη προϋπέθετε την ολοσχερή υποταγή των ευρωπαϊκών κοινωνιών στις ναζιστικές προτεραιότητες, όπως και τη δέσμευση των εθνικών τους οικονομιών στην εξυπηρέτηση της γερμανικής οικονομικής ανάπτυξης, όπως άλλωστε έχουν δείξει πολλές πρόσφατες έρευνες και μελέτες.

2. Ευρ. κοινωνίες & οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Η ιδέα της Ευρώπης ως αυτόνομης και ενιαίας οικονομικής οντότητας, μιας «κοινής αγοράς» (με αποκλεισμένη τη Βρετανία), στηρίχτηκε στην έννοια της *Grossraumwirtschaft*, της «περιφερειακής οικονομίας», με επίκεντρο τη Γερμανία.
- Ο οικονομικός σχεδιασμός των τεχνοκρατών του Τρίτου Ράιχ οραματιζόταν:
 - την οικονομική ενοποίηση της δυτικής Ευρώπης, με τη δημιουργία μιας ζώνης συναλλαγών ελεύθερης από δασμούς,
 - την υπερεθνική επένδυση κεφαλαίων σε λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές και «προνομιακές εμπορικές συμφωνίες» με τις κεντρικές και ανατολικές χώρες, όπως και με τα Βαλκάνια.
 - Η Ευρώπη θα αποκτούσε μια ενιαία οικονομία, απαλλαγμένη από το δόγμα του *laissez-faire* και το διεθνή χρυσό κανόνα, και με κεντρικό σχεδιασμό της παραγωγής.

3.Ευρ. κοινωνίες&οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Σε κάθε χώρα που κατέλαβαν ή στην οποία εισέβαλαν τα γερμανικά στρατεύματα, τα οικονομικά επιτελεία που συνόδευαν απαλλοτρίωσαν τις εβραϊκές επιχειρήσεις και υπήγαγαν τις υπόλοιπες στον άμεσο γερμανικό έλεγχο.
- Το μεγαλύτερο μέρος της βαριάς βιομηχανίας, όπως και των ορυχείων, στην κεντρική Ευρώπη ενσωματώθηκε στη γερμανική «εθνική βιομηχανία», ενώ η παραγωγή σιδηρομεταλλευμάτων και ορυκτών από τις κατεχόμενες χώρες απορροφούνταν στο μεγαλύτερο μέρος της από τα γερμανικά εργοστάσια και ενίσχυε την πολεμική μηχανή.
- Στην ανατολική Ευρώπη και στα Βαλκάνια, υιοθετήθηκε -με προτροπή του Goring- μια πολιτική λεηλασίας των φυσικών πόρων, η οποία είχε καταστροφικές συνέπειες στις αγροτικές οικονομίες της Ουκρανίας, της Ρωσίας και των βαλκανικών χωρών.

4.Ευρ. κοινωνίες&οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Στον πρώτο χειμώνα της κατοχής, περισσότεροι από 100.000 Έλληνες πέθαναν από πείνα.
- Η καταδίκη των τοπικών πληθυσμών στη λιμοκτονία και στην καταναγκαστική εργασία, δίχως καμία αντιπαροχή, προκάλεσε μια τρομερή άνοδο της θνησιμότητας.
- Σε έγγραφα και αναφορές διαβάζουμε Γερμανούς παρατηρητές να αμφιβάλλουν για τη δυνατότητα επιβίωσης των τοπικών πληθυσμών - όπως και για την οικονομική ορθότητα της ναζιστικής πολιτικής λεηλασίας.

5.Ευρ. κοινωνίες&οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Τα συνολικά έσοδα της ναζιστικής Γερμανίας από την καταλήστευση των κατεχόμενων χωρών ανήλθαν στα 104 δισεκατομμύρια μάρκα, ή στο 14% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος, για την περίοδο 1940-1944. Την ίδια περίοδο τα γαλλικά επίπεδα κατανάλωσης είχαν μειωθεί στο 45% των αντίστοιχων του 1938, ενώ οι πληθυσμοί της Ελλάδας, της Γιουγκοσλαβίας, της Πολωνίας και της κατεχόμενης Ρωσίας καταδικάστηκαν να ζουν κάτω από τα όρια της ανέχειας.

6.Ευρ. κοινωνίες&οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Οι τεράστιες ανάγκες της γερμανικής παραγωγικής μηχανής επέβαλλαν την καταναγκαστική εργασία στους κατεχόμενους λαούς και στους αιχμαλώτους πολέμου.
- Ως τα 1944 υπήρχαν οκτώ εκατομμύρια δέσμιοι εργάτες στο Ράιχ, ενώ άλλα τρία εκατομμύρια εργάζονταν υπό συνθήκες ουσιαστικής δουλείας στις κατεχόμενες χώρες.
- Η πολιτική της καταναγκαστικής εργασίας αποδείχτηκε τελικά αναποτελεσματική ακριβώς επειδή οι εργαζόμενοι δεν μπορούσαν να αποδώσουν στις συνθήκες υπό τις οποίες δούλευαν. Ταυτόχρονα συσπείρωσε στις κατεχόμενες κοινωνίες, τις γραμμές της αντίστασης στους κατακτητές, ιδιαίτερα στη Γαλλία και στην Ελλάδα.

7.Ευρ. κοινωνίες&οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Οι πρώτες κινήσεις της γερμανικής διοίκησης αφορούσαν στην ενίσχυση των γερμανικών πληθυσμών εκτός Γερμανίας, στις παραδοσιακές κεντρικές και ανατολικές ευρωπαϊκές περιοχές, τη «μεθόριο του Ράιχ». Αυτό επιτεύχθηκε με την αναγκαστική μετακίνηση των γερμανικών εθνοτικών μειονοτήτων και την εγκατάσταση «αποίκων» στην ανατολική Ευρώπη.
- Ο επόμενος στόχος ήταν η «απάλειψη» του κινδύνου που αντιπροσώπευε η παρουσία «υπανθρώπων», όπως οι Εβραίοι, οι τσιγγάνοι, οι Πολωνοί, οι Ουκρανοί, στο εσωτερικό της αυτοκρατορίας σε πλήρη εφαρμογή των ιδεών του ναζιστικού ρατσισμού.

8.Ευρ. κοινωνίες&οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Το σώμα των Ες Ες αποτελούσε τον κινητήριο μοχλό των ναζιστικών εγκλημάτων αλλά και η Βέρμαχτ δεν είχε μικρό μερίδιο συμμετοχής. Οι χώροι της συστηματικής και «επιστημονικής» εξαφάνισης των «ανεπιθύμητων φυλών» ήταν τα στρατόπεδα συγκέντρωσης (με αρχικό πληθυσμό 25.000 το 1939, και πληθυσμό που ξεπερνούσε τις 714.000 το 1945) και τα τρομερά στρατόπεδα μαζικής εξόντωσης, όπου το 1942 (περίπου ένα χρόνο μετά την εμφάνιση τους) είχαν δολοφονηθεί περίπου ένα εκατομμύριο άνθρωποι.
- Η ρατσιστική λογική του φυλετικού διαχωρισμού που προώθησε το τρίτο Ράιχ ταλαντεύτηκε, για κάποιο διάστημα, ανάμεσα στη λύση της οριστικής εξόντωσης των ανεπιθύμητων και στην -προσοδοφόρα- λύση της προσωρινής διατήρησής τους, ως δεξαμενών καταναγκαστικής εργασίας, ωστόσο από το Σεπτέμβριο 1941, οι αποφάσεις έγερναν προς την οριστική εξόντωση και έτσι φτάσαμε στην επιβολή της «Τελικής Λύσης» και στο θάνατο 5-6 εκ. Εβραίων, περισσότερων από 500.000 Ρομά και εκατομμύρια Πολωνούς, Ρώσους, Ουκρανούς και Σέρβους.

9.Ευρ. κοινωνίες&οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Η επομένη της απελευθέρωσης βρήκε τις ευρωπαϊκές κοινωνίες βαθιά διχασμένες από την εμπειρία της κατοχής.
- Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού συνεργατών του κατακτητή σε κάθε απελευθερωμένη χώρα προκαλούσε το κοινό αίσθημα περί δικαιοσύνης που συχνά ποτέ δεν αποδόθηκε και αναζωπύρωνε παλιές έχθρες, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις των μειονοτήτων.
- Ακριβώς στο ζήτημα της απονομής δικαιοσύνης, εκφράστηκαν διαφορετικές αντιλήψεις περί δικαίου, αλλά και διαφορετικές πολιτικο-κοινωνικές και οικονομικές στρατηγικές.

10.Ευρ. κοινωνίες&οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Στις ευρωπαϊκές χώρες που η Συμφωνία της Γιάλτας (4-11/2/1945) έθεσε εκτός της σοβιετικής ζώνης ελέγχου, ήταν έντονη η ανησυχία για γενικευμένη κοινωνικής εκτροπής και για τον «κομμουνιστικό κίνδυνο» και αυτό οδήγησε σε κυβερνήσεις συνασπισμού, με την κυρίαρχη παρουσία χριστιανοδημοκρατών και συντηρητικών, στην υιοθέτηση μιας πολιτικής μετριοπαθούς τιμωρίας των συνεργατών των Γερμανών και άμβλυνσης των αντιπαραθέσεων.

11.Ευρ. κοινωνίες&οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Οι διώξεις διατηρήθηκαν σε ελεγχόμενα επίπεδα. Η θανατική ποινή επιβλήθηκε σε μικρό αριθμό περιπτώσεων ενώ, από τις αρχές της δεκαετίας του 1950, η επίσημη πολιτική προώθησε μια λογική συγχώρεσης και αμνηστίας, με αποτέλεσμα την ουσιαστική παύση των δικαστικών διώξεων.
- Γενικότερα επιδιώχθηκε μία πολιτική «ομαλής συνέχειας» με την προκατοχική περίοδο, η οποία είχε ως αποτέλεσμα μεγάλο μέρος της κρατικής διοίκησης, ιδιαίτερα των αστυνομικών σωμάτων, να παραμείνει αλώβητο από την πολιτική της κάθαρσης των άμεσων μεταπολεμικών χρόνων.

12.Ευρ. κοινωνίες&οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Στις ανατολικοευρωπαϊκές χώρες από την άλλη, οι εκτεταμένες διώξεις των συνεργατών του κατακτητή απέκτησαν μαζική μορφή και, κυρίως, εντάχθηκαν στην εκστρατεία αναδόμησης της κοινωνίας προς μια κομμουνιστική κατεύθυνση, στα πρότυπα της Σοβιετικής Ένωσης.

13.Ευρ. κοινωνίες&οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Το ζήτημα της μεταπολεμικής περιόδου ήταν τα δυσεπίλυτα πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα από τη μια, αλλά και η δεινή οικονομική πραγματικότητα από την άλλη.
- Ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος έπληξε ουσιαστικά τις ευρωπαϊκές οικονομίες προκαλώντας βαρύτατες απώλειες παραγωγικών πόρων και μείωση του εργατικού δυναμικού: το 25% του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού στη Σοβιετική Ένωση είχε καταστραφεί ολοσχερώς, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν, για τη Γερμανία 13%, την Ιταλία 8%, τη Γαλλία 7% και τη Βρετανία 3%.
- Αντίθετα, ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος, όπως και ο Α', ωφέλησε εμφανώς την αμερικανική οικονομία, επιβάλλοντας ρυθμούς ανάπτυξης που έδωσαν στις Η.Π.Α. την παγκόσμια πρωτοκαθεδρία.

14.Ευρ. κοινωνίες&οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Η ανασυγκρότηση των ευρωπαϊκών χωρών συνδέθηκε με τις πολιτικές των δύο υπερδυνάμεων.
- Το σχίσμα ανάμεσα στη Δυτική και Ανατολική Ευρώπη οδήγησε στην εδραίωση της εποχής του **Ψυχρού Πολέμου**, στη μόνιμη αντιπαράθεση των δύο παγκόσμιων γεωπολιτικών συνασπισμών και στην ανάλογη εξάρτηση των πολιτικών ανασυγκρότησης.

15.Ευρ. κοινωνίες&οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Ο αναδυόμενος ψυχρός πόλεμος οδήγησε στη μαζική αμερικανική παρέμβαση στην ανοικοδόμηση του «ελεύθερου κόσμου». Ταυτόχρονα απέτρεψε την εκδήλωση εκδικητικών οικονομικών λογικών σε βάρος των ηττημένων, σε μια προσπάθεια να αποφευχθεί ό,τι είχε συμβεί μετά τον α΄ π. π. και τις γερμανικές επανορθώσεις του 1919.
- Η ηττημένη Γερμανία μπορεί να έχασε το σύνολο των -μικρών- διεθνών επενδύσεών της και να υποχρεώθηκε να συντηρήσει οικονομικά τα συμμαχικά στρατεύματα κατοχής μέχρι το 1953, ωστόσο, αυτήν τη φορά οι πολεμικές αποζημιώσεις που της επιβλήθηκαν, εξυπηρετήθηκαν σε μια ελαστική βάση (η Γερμανία κατέβαλε περίπου 5,2 δισεκατομμύρια δολάρια σε πολεμικές αποζημιώσεις).

16.Ευρ. κοινωνίες&οικονομίες στο στόχαστρο του ναζιστικού σχεδιασμού, 1938-45

- Ο λεγόμενος «σοβιετικός κίνδυνος» είχε ως αποτέλεσμα να υιοθετηθεί μια πολιτική παροχών και χρηματοδοτήσεων για την ευρωπαϊκή ανοικοδόμηση, πολιτική που έγινε γνωστή ως Σχέδιο Marshall (1947).
- Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι την περίοδο 1945-1971 η συνολική αμερικανική βοήθεια στην Ευρώπη (πολιτική και στρατιωτική) έφτασε το μυθώδες ποσό των 53 δισεκατομμυρίων δολαρίων (ακαθάριστο).

Έχοντας κάνει μία πρώτη προσέγγιση στη μεταπολεμική Ευρώπη, στο σημείο αυτό θα κλείσουμε το πρώτο μας μάθημα.

Βιβλιογραφία

- Cipolla Carlo (επιμ.), The Fontana economic history of Europe. 2, The twentieth century Collins/Fontana books, Λονδίνο 1976.
- Hobsbawm Eric, *Η εποχή των άκρων. Ο σύντομος 20ός αι. 1914-1991*, Θεμέλιο, Αθήνα 1997.
- Mazower Mark, *Η σκοτεινή ήπειρος. Ο ευρωπαϊκός 20ός αιώνας*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2011.
- Μπενβενίστε Ρίκα, ***Αυτοί που επέζησαν. Αντίσταση, εκτόπιση, επιστροφή. Θεσσαλονικείς Εβραίοι στη δεκαετία του 1940***, Πόλις, Αθήνα 2014.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Μαρία Καβάλα. «Η ανασυγκρότηση της εβραϊκής κοινότητας μεταπολεμικά. Συγκρίσεις με την Ευρώπη. Εισαγωγή στα μεταπολεμικά χρόνια στην Ευρώπη». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS352/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Ραμματά
Θεσσαλονίκη, εαρινό εξάμηνο 2014-2015

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

